

et independens ab hominis voluntate, quia ex jure naturae sequitur, ut supra ostensum est. Unde in hoc videtur esse differentia inter juramentum et votum, nam votum consistit in ipsa promissione efficaci ad obligandum; et ita substantia voti pendet ex voluntate se obligandi, quæ voluntas potest irritari tam antecedenter quam consequenter, ut infra videbimus. Juramentum autem est aliquid prius, a quo naturaliter sequitur obligatio; requirit autem materiam capacem, et acceptationem ejus in cuius gratiam fit; et ideo solum ex his capitibus potest irritari, vel relaxari, ut in sequentibus videbimus. Et hanc differentiam inter votum et juramentum notavit Valent., disp. 6, q. 7, punct. 4, § 3, verb. *Quartum*, licet rationem ejus paulo alter explicare videatur, quæ est probabilis, et illam latius examinabimus in tractatu de Voto. Hic vero interrogari potest, qualis mutatio materiae necessaria sit. Sed hoc pendet ex dicendis, et ideo breviter dico, non esse semper necessarium ut prohibeat actio, vel alia detur obligatio, sed sufficere ut aliqua condonatio intercedat, ut in sequentibus videbimus.

14. *Objectio.* — Sed objici potest, quia Concilium Tridentinum, session. 25, cap. 16, de Regulari, irritat juramentum novitii renunciantis bonis suis sine licentia Episcopi ante duos menses proximos professioni, quæ irritatio videtur cadere directe in juramentum ipsum. Item in hoc regno Lusitanæ, est lex civilis irritans juramenta addita quibuscumque contractibus civilibus ad confirmandos illos, lib. 4 Ordin., tit. 73; et similis habetur in regno Castellæ, licet cum aliqua majori moderatione, in nova Recopil., l. 4, tit. 1, l. 11 et 12; et in d. Authent. *Sacramenta puberum*, irritantur juramenta saltem extorta per vim et metum.

14. *Respondet ad objectionem.* — Respondet ad priorem partem, Concilium irritasse illud juramentum, irritando contractum, et consensum ejus in cuius favorem fit renunciatio. Sed hoc non satisficit, quia stante nullitate contractus, et acceptationis sufficientis ad acquirendum jus et dominium, potest juramentum esse validum, et obligare, ut patet in juramento solvendi usuras. Propter hoc addi potest, Concilium, irritando, remisisse et condonasse obligationem juramenti per potestatem superiorum, ut in sequenti puncto dicimus. Facilius tamen dicitur, supposita prohibitione Concilii, illud juramentum esse contra bonos mores, et ideo irritationem illam

etiam esse ex parte materiae. Quia illa renunciatio prohibita est in favorem religiosi status, ut ejus professio liberior sit, cui libertati impedimentum afferebant similes renunciations; et ideo illas nunc facere, et illis velle obligari malum est, ac propterea merito tale juramentum irritum fit, vel declaratur.

16. Ad leges horum regnum respondet, in illis nullum esse verbum de irritatione juramenti, nam talis irritatio, etiamsi directe fieri posset, non posset fieri per legem civilem, cum sit extra forum ejus. Solum ergo irritantur ibi contractus civiles, quando juramentum eis additur; et tunc licet ex contractibus non nascatur obligatio ratione illarum legum, juramentum per se obligabit ad id, de quo factum est, quodque sine peccato fieri potest. Hoc enim non potest impeditre lex civilis, stante tali conditione, ut in illis juramentis revera stat, non obstantibus illis legibus, nam si juramentum est de non contraveniendo illis contractibus quantumvis nullis, licite servari potest; servandum ergo est. Non carent tamen difficultate illæ leges irritantes contractum, solum propter adjectionem juramenti, nam videntur saltem indirecte esse contra libertatem ecclesiasticam, licet lex Castellæ expresse id neget, et in ea dicatur, ita post diligentem inquisitionem judicatum esse. Sed hoc examinare ad rem præsentem non spectat; videri potest Co-var. supra, et Didac. Perez, lib. Ordin. Castellæ, tit. 1, l. 6; et Valasc., tom. 1 Consil., in 99.

17. Ad Authenticam, quiequid ibi Bart. et alii dicant, respondendum est, juramentum illud obligare, et validum esse, posse tamen postea relaxari per ecclesiasticam potestatem, de quo supra dictum est. Quod ergo ibi dicitur de tali juramento: *Nullius momenti esse jubemus*, intelligendum est quoad confirmationem contractus, de quo lex illa tractaverat, non quoad obligationem suam inducendam, quæ ex illa lege non pendet; vel, quod in idem reddit, intelligitur nullius esse momenti quoad dandam actionem in foro civili, secus in conscientia.

CAPUT XXXIX.

UTRUM OBLIGATIO JURAMENTI PROMISSORII CONDONATIONE A CREDITORE FACTA TOLLATUR?

1. *Conclusio.* — Respondeo: juramentum promissorium homini factum desinit obligare per condonationem a creditore factam; unde

sic etiam irritari, seu relaxari dicitur generali modo. Conclusio est certa et communis, supponiturque in juribus statim citandis. Ratio vero est clara, quia juramentum promissorium intrinsecè includit conditionem, si alter, cui fit promissio, fuerit contentus, quia nemini invito fit beneficium aut servitium; ergo si is, cui fit promissio, illam remiserit, eo ipso non obligat juramentum. Neque propterea efficit ut sit de re falsa, quia cedente creditore non fit falsa propositio de futuro, etiamsi non impletatur; quia erat quoad hanc partem conditionalis; et conditionalis, non impleta conditione, vera manet, etiamsi nihil ponat in esse. Adiungit aliqui Canonistæ, sufficere ad hanc relaxationem, non solum expressam, sed etiam tacitam condonationem, ut videre licet per Felin., cap. I, de Jurejuran., n. 6. Quod mihi placet, quia tacitum æquiparatur expresso, non solum in foro externo, sed etiam in interno, quando ex signo tacito sufficienter ostenditur consensus. Exemplum est, si filia recepta dote cum juramento renunciavit bonis paternis, et postea in testamento restituatur hæres aut legataria, nam tunc licite acceptat sine alia relaxatione juramenti, quia pater tacite condonavit. Alia exempla in Felino videri possunt.

2. Ex hac assertione sequitur primo, non solum esse veram hanc assertiōnē in juramento promissorio, in quo valida promissio supponit inducens propriam obligationem fidelitatis, vel justitiae respectu hominis (quæ potest ab ipso remitti); sed etiam habere locum in juramento promissorio, in quo vel non fuit facta homini propria promissio, sed sola assertio de futuro (ut posse fieri supra ostensum est); vel licet fuerit facta, non fuit valida, nec induxit propriam obligationem promissionis, ut de promissione solvendi usuras supra diximus. Quia etiam ubi juramentum confirmat tantum assertiōnē, illa assertio includit habitudinem ad eum, cui juramentum exhibetur, et involvit conditionem dandi, vel faciendo hoc illi, si ipse voluerit, vel si non remisere; ideo licet ille tunc non tollat directe obligationem, nec remittat illam directe, tollit tamen fundamentum ejus, et sic ipsa cessat.

3. Secundo, sequitur posse hanc remissionem fieri ab homine, et mediante illa tolli obligationem juramenti, etiamsi promissio facta sit Deo per modum voti, vel juramentum solum sit factum intuitu Dei. Ut, verbi gratia, juravi dare eleemosynam tali pauperi, nihil illi promittendo, sed vel Deo, vel nulli, sed solum intuitu misericordiae id proponendo,

ut si quis promittat Petro propter Paulum, vel etiam si Paulum interponat ut testem et fidejussorem fidelitatis servandæ Petro, non potest Paulus remissionem facere, sed Petrus.

6. *Juramentum factum Deo in utilitatem hominis potest condonari ab ipso homine.* — Tertio modo potest promissio jurata fieri Deo, ut ei cui fit promissio, et propter ejus honorem principaliter, et nihilominus actus promissus omnino esse in beneficium et utilitatem hominis. Et in hoc casu dicimus juramentum et promissionem condonari ab hominie, in cuius utilitatem cedit, quia ejus consensus et voluntas includitur in materia illius juramenti, tanquam conditio, sine qua impleri non debet, nec moraliter potest. Et ideo dixi, comprehendi hunc casum sub ultima exceptione D. Thomæ, in qua dicit juramentum, principaliter factum Deo, non posse remitti ab homine, nisi intelligatur facta promissio sub conditione exhibenda ab homine. Ut si quis promittat, et juret Petro dare filiæ ejus centum in dotem, et illa nolit ea recipere, liber ab obligatione manet, nec tenebitur dare Petro, quia, licet ei promiserit, non tamen promisit dare ei, sed filiæ; ita est ergo in hujusmodi juramentis. Qualis autem debeat esse remissio vel resistantia ex parte ejus, in eujus utilitatem factum est juramentum, alias factum ex pietate, ut cessare censeatur, statim in simili dubio explicabitur, et fortasse Soto ad verum sensum trahetur.

7. *Licitum est petere juramenti condonationem.* — Nam circa hoc queri potest an licet ei, qui sic juravit, petere ab altero, in eujus utilitatem juravit, ut remittat; et an sit necessarium quod ille ita remittat, ut positive resistat donationi, utique nolendo recipere quod promissum est; vel sufficiat quod remittat quasi negative, solam obligationem tollendo, et relinquendo alium liberum, ut non det, quamvis ipse, qui sic remittit, non invitus reciperet donum, si daretur. Ad priorem partem interrogationis, respondeo breviter, licetum esse id petere, nisi promittens etiam juraverit, non petere remissionem ab eo cui promisit, tunc enim nasceretur obligatio ex alio juramento; illo autem secluso, non est cur id non licet, quia nec contra juramentum, nec contra justitiam vel fidelitatem est. Unde potest fieri argumentum, quia in promissione pura id licet, imo in debitis justitiae licet petere remissionem; ergo et in juramento promissorio, quia sequitur conditionem actus promissi, in his quæ sibi non repugnant.

Oportebit tamen ut petitio non transeat in violentiam injustam, quia tunc fieret contra justitiam, et contra intentionem juramenti. An vero interdum liceat facere coactionem justam, statim dicemus.

8. *Quæ creditoris condonatio necessaria sit, ut aliquis deobligetur a juramento promissorio.* — In altera vero parte interrogationis nonnulla major est difficultas, quia licet per puram remissionem debiti, absque repugnativa ad receptionem, tollatur obligatio justitiae vel fidelitatis orta ex promissione, tamen obligatio juramenti, quatenus respicit Deum, scilicet faciendo verum, quod sub testimonio Dei dictum est, non violetur auferri. Quia licet creditor remittat obligationem, nihilominus libenter acciperet rem promissam; ergo non obstante tali remissione, potest jurans verum facere quod juravit; ergo tenetur. Item tunc sufficierenter impletur conditio inclusa in tali juramento, nam hæc conditio solum est, si alter sit contentus, et acceptare velit beneficium, quia solam hanc conditionem intrinsecus claudit ratio doni, aut gratiae promissæ in utilitatem alicujus; non enim oportet ut illam exigat tanquam debitam, sed satis est quod sit paratus eam acceptare; in eo autem casu paratus est recipere, licet rem non exigat. Unde hoc est probabilissimum, et verum in juramentis de operibus pietatis erga proximos, quæ per modum votorum, et intuitu Dei, vel solius misericordiæ ac pietatis fiunt; nam tunc non satis est ut illi, quorum interest utilitas talium operum, dicant se remittere obligationem, sed oportet ut nolint recipere quod promissum vel juratum est. Tunc enim maxime urget ratio facta, præsertim quia, cum respectu illorum non sit orta obligatio, non habent obligationem quam remittant; ipsum autem donum non possunt remittere, nisi nolendo illud accipere; et in hoc sensu est probabilis opinio Soti, et aliorum, ut in puncto sequenti attingam. Secus vero est, quando juramentum est proprie promissorium, et sponte factum, justeque acceptatum ab homine, cui principaliter factum est; tunc enim sufficit remissio obligationis promissionis; quia si in principio non fuisset acceptata, id sufficeret; ergo per retractationem acceptationis, seu, quod idem est, per remissionem obligationis idem sequetur. Item juramentum illud proprie et per se confirmat promissionem, et in virtute est de fidelitate illius servanda; eo ergo ipso quod cessat obligatio fidelitatis, cessat etiam obligatio juramenti.

9. *Qui in sui favorem juramento se invicem obligant, invicem se possunt deobligare.* — Secundo expeditur ex dictis aliud dubium, quod solet in praesenti interrogari, an duo, qui multo sibi aliquid jurarunt, possint ad invicem sibi remittere. Variis enim modis potest hoc juramentum præstari: primo, per modum promissionis mutuae in mutuam utilitatem factæ, et juramento confirmatæ, et tunc clarum ex dictis est, per mutuum consensum posse invicem remitti juramenti obligationem, quia eadem est ratio de obligatione duorum, seu reciproca, quæ de unius seu ex altera parte. Exemplum clarum est in sponsalibus juratis in mutuum favorem factis, quæ mutuo consensu dissolvi possunt, ut est communis doctrina Theologorum, in 4, d. 27, et Canonistarum, in cap. 2, de Sponsal., et aliorum, quos late refert Sanci, lib. 1 de Sponsal., disp. 52, n. 6. At vero Sylvest., *Juramentum*, 6, q. 9, ait, si duo jurarunt dicere duo psalteria pro invicem, non posse sibi mutuo remittere, quia opus promissum concernit cultum Dei; unde videtur limitare dictam assertionem ad utilitatem temporalem, seu corporis, non animæ. Sed non existimo verum, quia si promissio esset ex altera parte tantum, ut si juravi tibi dicere pro te psalterium, habet locum remissio, nam si condones, non tenebor, quia etiam ibi intelligitur inclusa conditio, si consenseris, vel si volueris. Nec refert quod illa utilitas sit spiritualis, quia huic etiam potest homo cedere; nec etiam obstat quod opus promissum sit cultus Dei, quia non est Deo promissum, sed homini, qui cedit; ergo licet mutuo fiant similes promissiones inter duos, poterunt invicem sibi remittere.

10. *Qui divini servitii intuitu juramento se invicem obligant, invicem se deobligare nequeunt.* — Secundo possunt duo sibi invicem jurare de bono opere faciendo, vel cavendo malo, non intuitu conferendi sibi invicem aliquam utilitatem vel favorem, sed solum intuitu divini servitii, vel pietatis, aut justitiae servandæ, et tunc censeo non posse sibi invicem remittere, quia si unus tantum sic promittat alteri, non habet locum remissio, juxta doctrinam D. Thomæ supra explicatam; ergo nec si duo ita jurent, possunt invicem remittere. Et ita docent Sylvest., d. q. 9; et Angel., *Juramentum*, 6, n. 2, cum Joan. Andr., Panormit. et aliis, in c. 2, de Sponsal. Exempla sunt, si duo mercatores jurent dare tantam lucri partem in eleemosynam, vel negotiari sine fraude; vel si duo scholastici inter-

se convenient et jurent talibus horis studere, et similia. In his tamen cavendum est ne juramenta sint conditionata: Faciam, si feceris, etc. Tunc enim esto condonari non possint juramenta, si non concernant utilitatem propriam, tamen neutrum obligabit, donec alter incipiat. Ut si duo jurent sibi invicem ingredi religionem, si alter ingrediatur, nemo tenetur absolute ingredi, et quasi inchoare, donec alter ingrediatur; et idem est si duo mercatores promittant invicem: Dabo eleemosynam ex lucro, si tu dederis.

11. *Juramenta negativa statim obligant.* — Secus autem videtur esse in negativis; ut si promittant invicem non se decipere, statim videntur obligari, ita ut violet juramentum, qui incepit, quia conditio ibi inclusa a principio impletur, quamdiu alter non decipit; statim vero ac alter deceperit, alter non obligabitur ex vi juramenti, si sub ea tantum conditione promisit: Si alter non deciperet, quia jam cessavit conditio, juxta c. Perrenit, 2, et cap. Sicut, 3, § *Juramentum*, de Jurejur., in quibus dicitur, juramentum alteri factum non obligare, si alter non implet conditionem promissam. Neque ad hoc refert quod res jurata et promissa, sit alias pér se justa et necessaria, quia nihilominus potest cessare obligatio, quæ per juramentum additur. Et ita sentiunt Angel. et Sylvest. supra; Canonistæ communiter in dictis capitibus.

12. *An ad invicem remitti possit juramentum ex una parte factum ex pietate.* — Tertio possunt duo sibi invicem ita jurare, ut unus præcipue intendat ex pietate, et propter Deum alteri subvenire; alius vero solum intendat humanum contractum facere et jurare, ut contingit quando duo sponsalia contrahunt, et alter qui est dives solum promittat ducere pauperem ex pietate, et amore Dei. Et in hoc casu dicunt multi, non posse mutuo remitti juramentum, nam licet dives possit facile remittat, quia dives non juravit solum contractum humanum ut sic, sed opus pietatis, quod ut sie respicit Deum, et non potest ab homine remitti. Alii contrarium docent, ut Navar., c. 22, n. 25, et nonnulli alii moderni, quos refert et sequitur Sane. supra, n. 8.

13. *Vera conclusio.* — Sed mihi videtur distinctione supra data utendum esse. Nam si pauper ita remittat, ut nolit matrimonium perficere, clarum est alium non obligari juramento, tum propter rationem generalem, quia

idem est in omni opere pietatis, ut dixi; tum ab injuria cesseret. Et hinc fit coactionem hanc maxime fieri posse per ecclesiasticum judicem, tum quia juramenti causa per se pertinet ad forum Ecclesiæ, c. ult., de Foro comp., in 6; tum etiam quia illa coactio eo tendit, ut ille a peccato exeat, et novum non committat, ad quod potest per ecclesiasticam censuram compelli, ut in illo textu dicitur. Addo vero non solum posse hoc facere judicem ecclesiasticum ex officio, et in ordine ad bonum animæ ipsius usurari vel raptoris, sed etiam ad petitionem et instantiam debitoris; quia in hoc non agit contra juramentum, et petit rem justam, ut notant, in dicto c. de Jurejur., Panor. et alii, et Covar., 1 Variar., c. 4, n. 5. Quid autem dicendum sit, si juramentum esset factum de non repetendo, vel de non denunciando, supra dictum est.

14. *Solvitur quedam objectio.* — Rationes autem, quæ in contrarium afferuntur, solum sunt, quod juramentum factum in utilitatem alicujus, etiamsi fiat Deo principaliter, potest tolli per subtractionem materiae; subtrahitur autem materia, quando illa remittit sponsonem sibi factam. Dico tamen non tolli materiam per solam remissionem sponsonis, sed nolendo acceptare beneficium juratum, quia juramentum non sub alia conditione obligabat. Et haec est communis opinio in d. c. 2, de Sponsal., ubi Panormit., in fine, ci-tans Innoc., Anton., n. 9; Alexand., num. 28. Eamdem tenet Dried., lib. 2 de Libert. Christian. c. 1, prop. 2; et Summistæ, verbo *Sponsalia*, ubi Angel., n. 20; Sylvest., q. 10; Rosella, n. 8; et idem necessario sentit Soto supra. Solum posset hic queri an, non obstante illo juramento, possit talis vir ingredi religionem. Sed hoc dicemus commodius in tractat. de Voto.

15. *Cogens per injuriam alium ad jurandum potest cogi ad condonandum juramentum.* — Quarto potest hoc loco inquiri, quando aliquis per injuriam, aut vim, aut dolum, alium coegerit ad jurandum aliquid in utilitatem suam, an cogi ipse possit ad condonandum, seu relaxandum juramentum. Respondet posse sine dubio cogi, sicut de usurario statuitur in c. 1, de Jurejur. Et ratio est, quia ille injuste facit recipiendo quod sic promissum est, et ex vi juramenti datur; ergo potest compelli ut

declaretur, an juramentum fuerit validum, necne, ut tradit Abb. supra, et in c. *Cum contingat*, eod., n. 15; et alii, quos refert Sanc. supra, et capite superiori aliquid attigimus. Idem autem cum proportione est de coactione ad remittendum quod sub juramento promisum erat, nam si sit res dubia, poterit prius ab ecclesiastico judice cognosci, et judicari an juramentum sit relaxabile, necne. Imo in hoc videri potest esse major potestas apud judicem laicum, quia dubium non est de valore juramenti, imo supponitur validum et obligatorium, et solum dubitatur de turpitudine exigentis illud, quæ causa non videtur ecclesiastica, sed mere laica, nimurum, an ille usurarium contractum fecerit, necne, vel an fecerit vim injustam, vel quidpiam simile. Quidquid ergo sit de casu dubio, ubi de turpitudine constat, non est dubium quin judex secularis possit cogere exactorem ad condonationem. Estque etiam optima ratio, quia tunc solum cogit ad desistendum ab injurya, de qua posset per seipsum cognoscere. Et ita responsum est ad rationem in contrarium. An vero possit judex secularis aliquo modo relaxare per se tale juramentum, quod ibi attingitur, dicemus c. 41, ubi etiam videbimus an hæc coactio fieri debeat, antequam violatum sit juramentum, vel etiam postea fieri possit.

16. *Quomodo judex laicus possit cogere aliquem ad relaxandum juramentum.* — Sed judex laicus potestne etiam compellere laicum exactorem talis juramenti, ut condonet et remittat? Videtur enim non posse, tum quia relaxatio juramenti pertinet ad ecclesiasticum forum; tum etiam quia si posset alium cogere ad remittendum, ipse auctoritate sua posset remittere et relaxare. Circa hoc Felin., in c. *Cum sit generale*, de For. comp., dubius est. Vera tamen et communis sententia est, judicem laicum habere ad hoc potestatem, et licite posse ab eo postulari, ut cogat tales creditorum ad remittendum, quando ille alias laicus est, et materia etiam promissionis mere laica et temporalis. Ita tandem docuit idem Felin., c. 1, de Jurejur., cum Ludovic. Rom., et Feder. Sen., quos allegat Abb., in c. 2, eod., n. 4; Covarruvias, in dict. c. *Quamvis*, 2 part., § 3, n. 2; Molina, disput. 149, de Just.; Sanc., referens alios, lib. 1, d. 32, n. 18. Ratio est, quia judex laicus potest cogere ad juramenti observantiam, c. 2, de Jurejur., in 6; ergo et ad remissionem injusti juramenti. Respondet Felinus priori loco, non esse parem rationem, quia in priori casu non requiritur cause cognitio, in posteriori vero requiritur.

17. *Sed contra:* nam sicut ad cogendum servare juramentum, supponendum est tanquam certum illud fuisse validum, ita hinc supponitur ut certum, juramentum fuisse turpiter exactum; ergo in eo casu non magis requiritur causæ cognitio in uno casu, quam in alio. Si vero res sit dubia etiam in primo casu, non potest judex laicus cognoscere de valore juramenti, et consequenter nec cogere ad observationem ejus, donec per ecclesiasticum judicem

rem tertii, nam includit conditionem, si promissarius voluerit. At vero juramentum absolute factum in proprium commodum non includit conditionem. Si ego voluero, quæ plane repugnat judicio talis juramenti, et omnino tollit utilitatem ejus; sed est omnino absolutum in ordine ad proprium consensum, qui jam tunc adhibetur, cum promissione jurata, quæ virtute includit promissionem non mutandi illum. Et ita sentit Covar., in dicto cap. *Quamvis*, p. 2, § 2, n. 4.

CAPUT XL.

1. *Prima conclusio.* — Respondeo: juramentum promissoriū, quod non fit homini, sed Deo, vel absolute' proprie pietatem, dispensari potest ex justa causa ab habente potestate. Hanc conclusionem breviter hic perstringam, quia de hac dispensatione eadem est ratio, quæ de dispensatione voti, quam materiali in eum locum ex professo tractandam reservamus. Conclusio ergo est D. Thomæ, in d. art. 9, et ibi omnium, et in ea convenientiū Summistæ omnes, et Canonistæ. Ratio vero est, quia hæc juramenta, vel sunt vota, vel sunt ad modum votorum; ordinantur enim ad honorem Dei, vel ad bonum animæ; ergo propter ejusdem Dei honorem, vel majus bonum animæ dispensari possunt. Addimus vero requiri causam justam, quia in omni justa dispensatione hæc necessaria est; tamen quia hæc dispensatio attingit jus divinum, causa sufficiens requiritur, non solum ut licita sit dispensatio, sed etiam ut valeat, sicut de voto dicemus, est enim eadem ratio, ut contra nonnullos bene docet Sylvester, *Juramentum*, 5, q. 2; late Covar., referens plures, supra, 1 p., § 3, n. 4, in fin., et n. 5; Sot., d. art. 9, ad 3, ubi inquirit quæ sit legitima causa hujus dispensationis, sed de hoc dicemus in tractatu de Voto. Quia, ut ipse etiam ait, quæ fuerit causa justa in dispensatione voti, necessaria vel sufficiens erit etiam in juramento, quia fere æqualis sunt obligationis, ita ut controversum sit quæ sit major. Maxime quia sufficientia cause ex prudenti arbitrio pendet, nec potest fortasse certior regula assignari.

2. *Quomodo possit homo dispensare juramentum Deo factum.* — Denique ibi etiam explicabimus latius, quomodo possit homo dispensare in obligatione juramenti, quæ juris est